

ЖЫДЧАЕ БЕЛАРУСА

Выходзіць тро разы ў тыдзень.

№ 20.

Вільня, Часівр, 12-га лістапада 1925 г.

Год I.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня,
Віленская вул. 12 — 6. (Wilenska 12. m. 6).

Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня,
апрача съвяточных дзен. Адміністр. ад 9 да 3

Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты
2 эл. Для заграніцы удвая даражэй.

Перамена адрэса 30 гроши.

Няпринятая ў друк рукапісы назад не
вяртаюца. Аплата надрукованага за-
лежыць ад Рэдакцыі.

Цена абвестак: перад тэкстам 25
гроши, сярод тэксту 20 грош. і на 4
стр. 15 гр., за радок пэтуту ў 1 шп.

БЕЛАРУСКІ КААПЭРАТЫЎНЫ БАНК (ВІЛЬНЯ, ВІЛЕНСКАЯ 8)

распачау свае апэрацыі.

Банк чынны што-дня, апрача съвятау,
пакуль-што ад 5 да 7 гадз. папал.

ДЫРЭКЦЫЯ.

Па загаду Камісара ўраду на м. Вільню сінфіс-
наваны № 19 „Жыцця Беларуса“ за зъмешчаны ў
ім стацьі: „Проці маральнае заразы“, „Ліга мараль-
насьці“, „Малая вёска“, ці „вялікае места“ (Вельмі
дэлікатная навука амэрыканскага пасла польскому
грамадзянству) і „Водгукі пракурорснае панамы“.

на польскую нацыяналістычную работу. Адзі-
най установай, якая ў той важны, пераломны
мамант дапамагла беларусам, быў Літоў-
скі Камітэт пом. ахв. вайны. І вось з гэ-
тай літоўскай дапамогай і распачалі віленскія
беларусы будаванье сваей роднай школы.

У працягу 3—4 месяцаў у Вільні было
адчынена 6 беларускіх пачатковых школ і ка-
роткатэрміновыя Беларускія Вучыцел. Курсы.
Але Вільній справа не абмежавалася: пача-
лася адначасна арганізацыя беларускіх школ
на вёсках, скуль расейская ўлада вывезла
ўсіх сваіх настаўнікаў, працаўшых над „объ-
единением русских племен и наречий“... І вось
гэтае пустое месца трэба было запоўніць —
і запоўніць сваім, родным. Дык і бачым закла-
дзіны беларускіх школ у Лідчыне, у Горадзен-
скім пав. і ў шмат якіх іншых мясцох, дзе на-
род горача вітае навуку ў роднай мове.

Спачатку нямецкая ўлада адносілася да
беларускіх школьнікаў спрабы прост варожа,
ахвотна выпаўняючы просьбы польскіх паноў
не даваць ходу „гэнай хамскай мове“. І ўсе
гэтыя першыя беларускія школы, твораныя
сіламі і ахвярнасцю выключна самога беларускага
грамадзянства, былі прымушаны
перамагаць нялічныя перашкоды, а то про-
ста былі зачынены акупантамі, як гэта ста-
лася ў Лідчыне. Толькі ад часу прыказу фель-
дмаршалка Гіндэнбурга аб прызнанні правоў
беларускай мовы (у студзені 1916 г.) справа
значна палепшылася. Немцы ўшлі на саустрэчу
насялению ўсюды, дзе яно жадала роднае
школы.

Але акупантамі ні за што не хадзілі пакі-
нуць агульнага кіраўніцтва школьнай спрабай
у руках беларускага грамадзянства. І вось,
каб злыківідаваць Беларускія Вучыцельскія
Курсы ў Вільні, нямецкая ўлада загадывае
адчыніць такія-ж конкурэнцыйныя курсы да-
лёка ад віленскага цэнтра — у м. Сьвіслачы
(у Горадзеншчыне) і дзеля агульнага кіраў-
ніцтва курсамі назначыла свайго дырэктара —
вэнда Бэндзеху. Гадунцы гэтае першай шырэй
пастаўленай беларускай вучыцельскай сэміна-
ры дастаюць месцы ў беларускіх школах,
якіх у часе нямецкай акупациі ў Віленшчыне
і Горадзеншчыне было закладзена 153.

Ня будзем тут затрымлівацца на пытань-
ні аб далейшым разъвіцці нашых школ у За-
ходній Беларусі. Беларуская школа, нара-
дзіўшыся на Захадзе, перакінулася на Усход
і буйна расцьвіла тамака, — а тут, на Захадзе,
пасыль кароткіх мамантав вольнага ѹ широ-
кага школьнага будаўніцтва, зусім замярла.
І сяньня, — у дзесятага ўгодкі закладзінау пер-
шае беларускую пачатковую школы ў Вільні, —
мы бачым тутака адну-адзінную і... апошнюю,
ды ўжо паміраючую ў загоне беларускую па-
чатковую школу...

Водгукі „беларускіх“ зъездау.

Каб грамадзянства ведала, каму патрэбны
так-звани ю „беларускі“ зъезды, ды як апрауды-
ваюца выданыя на іх з „цёмных крыніц“ гроши,
мы мусім у гэтыя заметцы кіруху разабрацца ў
выніках гэных зъездаў, арганізовываць якія ўзялі¹
„канцэсію“ Павлюкевіч і падобнага сорту „дзея-
чы“. Іх мэта — якнайбольш спаймаць у свае сеці
ахвяр спасярод праўдзівых беларусаў. Як ведама,
пасыль скіканага ў Вільні ў мінулым годзе гэ-
так-званага „вучыцельскага“ зъезду ўжо каля 50
вучыцялдёу, адкрыта і шчыра высказаўшыя на
зъездзе свае погляды, сядзяць у турмах: ім у
розны час „прышлілі“ розныя справы, што ня
трудна было зрабіць, маючи „апінію“ Паўлюкевіча,
дакументы і адрэсы, наўна зложаныя некаторымі
вучыцелямі таму ж Паўлюкевічу...

Дык вось гэтаю мышалоўку на беларусаў
мае Паўлюкевіч у Вільні, а на другім „Фронце“ —
у Бараванічах — мела адчыніцца другая мышалоў-
ка з тэй-же, відаць, мэтай, хаця можа і проці во-
лі ўчастнікаў адбылага там зъезду. Гэтак за колькі
дзён перад бараваніцкім зъездам раптам па дано-
су блізкіх да Паўлюкевіча людзей заарыштавалі
і вывязывалі ў Варшаву мо² навет заўশне ўжо ля-
яльнага да Польшчы Міткевіча, а пасыль зъезду
заарыштавалі раднага магістрату ў Бараванічах,
Ольшэўскага, за тое, што разам з учаснікам
зъезду Осіпікам падпісаў заяву аб сваім нададзе
з новаўтворанае „рады“. Зъмест заявы быў надру-
кованы ў адным з папярэдніх нумераў „Ж. Б.“
і нічога праступнага ў сабе ня мае (—навет п.
Вімбор яе праpusьці!). Аднак, Ольшэўскага па-
цягнулі да адказнасці па 102 стацьі, але пасыль
10-дзённае адседкі ў арышце яго, дзякуючы ста-
раныям сэната Назарэўскага, звольнілі з турмы
на паруки.

Дык хіба камэнтары ѿ ёя трэба?!

А калі дадаць яшчэ да гэтага тое, што „са-
вінковец“ Паўлюкевіч у гэтым месяце, пасыль
масавых вобыску і арыштуй па ўсей Зах. Беларусі,
зъбираецца скікаць ізноў нейкі „зъезд“, дык
чытачы самі зразумеюць, што яму нічога іншага
ня трэба, як зрабіць новы сыпіс будучых ахвяр,
бо стары ўжо... „вычарпаўся“!

У гэтым, разумеецца, не адмовіць дапамагчы
яму розныя Пешкі, Шурпы і іншыя платныя ці
„гоноровыя“ дэфэнзіўныя дзеячы!

Хроніс.

Успамінаючы аб першых кроках беларус-
кае пачатковай школы ў Зах. Беларусі, гожа
тут адзначыць адзін вельмі харектэрны факт:
беларуская школа была моцнай і трывалай
толькі ў тых пэрыяды, калі яна была тво-
рана рукамі беларускага ідэйнага грама-
дзянства. І кожы раз, як за гэтую справу
бралася чужая ўлада — ці то нямецкая, ці
„сярэдня-літоўская“, ці іншая, — кожы раз
чужацкая апека канчалася для нас... ка-
тастрофай!..

Хай-жа гэтая гістарычная навука пера-
канае наш народ, што вечным і трывалым
будзе толькі тое, што ён сам сваім сіламі
збудуе.

Дык самі будуйма сваю школу — за свае
гроши, сваім сіламі, прыватна!..

Сусьветны банкір.

У сувязі з няўдачай пераговораў б. францускага
міністра фінансаў Кайо з амэрыканскім урадам аб
способе сплаты Злучаных Штатаў францускіх ваенных
даўгот — гожа наагул пазнаёміца з спрабай эўрапей-
скіх даўгот Амэрыцы.

Харектэрна, што да сусьветнае вайны ня Эўропа
Амэрыцы, а Амэрыка Эўропе вінавата была вялікія
гроши. Гэтак у 1914 годзе сума замежных даўгот
Злучаных Штатаў Амэрыкі дасягала 4 мільярдаў доля-
раў. На сплату процентаў і пагашэнне даўгот што-
годна адпльывала з Злучаных Штатаў каля 200 міль-
ёну даўгот.

Вайна разбурыла ранейшы палітычны і гаспадар-
чы ўклац Эўропы і разам з тым надзвычайна ўзмацні-
ла гаспадарчэ становішча Амэрыкі. На пакрыццё
ваенных коштаў эўрапейскім дзяржавамі браліся па-

зыкі, імі-жа закавалася ў Амерыцы зброя і амуніція, на што ў значайні меры ішлі атрыманыя пазыкі, моцна пхаючы наперад развіцьцё амерыканскія прамысловасыці. Гэткім-же магутным імпульсам у разыўці амэрыканскія прамысловасыці было апрастаныне далёкіх рынкаў ёўрапейскай прамысловасці, якая замест ранейшых тавараў на вывоз цалком занялася вырабленнем вайсковых матар'ялаў і аблугаўваннем войска.

Калі скончылася вайна і пачалі падлічаць страты, аказалася, што як цяпер кожуць — «прайграда, вайну ўся Эўропа, выйграва — Амерыка». У сваіх, так сказаць, «хатніх» — ёўрапейскіх справах можна лічыцца паміж сабою, хто перамог, а хто пераможаны. У адносінах-же да Амерыкі ўсе ёўрапейскія дзяржавы (за выключэннем Савецкага Саюзу) — даўжнікі.

16-га траўня с. г. прэзыдэнт Злучаных Штатаў Кулідж звязнікі да ўсіх даўжнікоў з трэбаваннем урегулявацца свае даўгі і пачаць сплату, калі не даўгоў, дык прынамся працэнтаў. Разам з гэтым былі абвешчаны лічбы не аплаканых даўгі розных дзяржав Злучаным Штатам.

Сыпіс даўжнікоў Злуч. Шт. выглядае так:

НАЗОУ КРАЮ:	Даўг у долірах	Даўг разам з незаплачанымі процантамі
Арменія	11,959,917	14,959,480
Аўстрыя	24,055,709	30,550,750
Бельгія	377,029,507	480,503,984
Чахаславакія	91,879,671	117,679,096
Эстонія	13,999,146	17,794,020
Фінляндія	8,910,000	8,910,000
Францыя	3,340,516,014	4,210,556,948
Англія	4,554,000,000	4,554,000,000
Грэцыя	15,000,000	17,625,000
Венгрыя	1,958,413	1,958,413
Італія	1,647,869,198	2,138,543,853
Латвія	5,132,287	6,852,139
Ліберія	26,000	32,769
Літва	6,030,000	6,030,000
Нікарагуа	110,590	110,590
Польшча	178,560,000	178,560,000
Румынія	36,128,495	46,508,661
Расея	192,601,297	225,147,692
Паўдн. Славія	51,037,886	65,414,998
РАЗАМ	10556804223	12151238393

Апрача гэтых 12 мільярдаў, пазычаных урадам Злучаных Штатаў, прыватнымі банкамі размешчана больш як 10 мільярдаў доляраў замежных пазык. Разам гэта складае **больш 22 мільярдаў доляраў**. Гэтыя прыватныя пазыкі ўжо прыносяць у Амерыку 650 мільёнаў доляраў у год. Калі-же далічыць сюды яшчэ ўрадавыя пазыкі хоць па 3 і 3½ процэнтаў разам з паступовым сплачваннем (як гэта прадбачана ўмова з Англіяй), дык выйдзе, што **кошыні год Злучаныя Штаты на працягу некалькіх дзесяткіў гадоў будуть атрымліваць больш мільярдаў доляраў**.

Вось, вынік вайны для Эўропы: прымайшыя ўчастце ў сусьветнай вайне народы Эўропы аблініліся ў парабной амэрыканскага капитала і мусіць гены мільярд з лішкім доляраў выплачваць што-год з працы сваіх сялян і работнікаў.

Першы край у съвеце.

Толькі што прэзес французскіх урадавых партыяў аблініціла Польшчу «першым у съвеце краем» — па пануючай у ім рэакцыйнасці, а вось цяпер праф. Ромэр дае ў «Слове Польскім» вельмі цікавыя лічбы — аб «прышынстве» Польшчы і ў іншай яшчэ галіне. Польшча — першы ў съвеце край па пануючым у ёй убоюстве...

Вось красамоўныя лічбы грашовага абароту ў радзе ёўрапейскіх дзяржав і ў Польшчы — у жніўні 1925 г. — у мільёнах швайцарскіх франкаў (пачатная вартасць злотага):

1) У Францыі — 11,050, на кожн. жнх. па 282 фр.	
2) Англія — 9,680	222
3) Бельгія — 1,840	240
4) Італія — 4,000	101
5) Чеха-Славакія 1,125	81
6) Нямеччына — 3,240	52
7) Югаславія — 554	46
8) Польшча — 439	16

16 франкаў на галаву — гэта было ўжо ў жніўні, але збядненіне Польшчы на спынілася на гэтым, бо і ў далейшым Польскі Банк быў змушаны (з прычыны паменшання запасаў добрых валютаў) абліжкоўваць грашовы абарот у краі, затрымліваючы ў сваіх касах дзесяткі мільёнаў злотых... Дык на 10 верасьня, напрыклад, было ўжо на кожнага жыхара ў Польшчы не 16, але толькі 12 з паловай франкаў... А цяпер дык пэўна-ж яшчэ мене.

Ці-же можна за гэткія капіталы ў краі вясці якую гаспадарку, апрача тэй, што жыве ў сталым кризісе дык пагражае што дзень катастрофай!...

ПАВАЖАНЫЯ ГРАМАДЗЯНЕ ПАДПІШЧЫКІ!

Як найхутчэй пасыпашыце з прысылкай гроши за газету. Істнаваныне не залежыць ад Вас. Хто адаша доўг, а таксама і падпіску да новага году, той атрымае кніжку Янкі Пачопкі «ГАРОДНІЦТВА». «Як трэба гаспадарыць на гародзе, каб мець добрае варыва..»

Адміністрацыя.

Вастрожная справа у Польшчы.

(Прыватна пас. Ярэміча ў Сойме 28. X. 25 пры першым чытаньні ўставу аб вязніцтве).

Высокая палата!

Чуў тут закіды пад адрасам камісіі, да якой маю гонар належаць.

Я захаваў той таварыскі сэкрэт, абы якім гаварылася на першым паседжанні перад распачацьцем практ камісіі, каб пэўных выпадкаў і пэўных падрабязных фактав не разглошвацца, каб не дайшло гэта да прэзы ѹ ведама грамадзянства, пакуль камісія не закончыцца усяе свае працы. Камісія даўно ўжо прадцу сваю скончыла, аднак-же не закончыла ѹ сёньня маё ўласнае сумленне прымушае мяне абы некаторых рэчаў сказаць.

Ня буду тут займацца падробнасцямі, бо, здаецца, буду мецьмагчымасць пэўных льготаў у расейскіх заборы для палітычных вязняў. Праўда, вельмі мала гэтаў параграфаў карнага кодэксу, застасованих да палітычных вязняў, абынімала тое распараджэнне; аднак-же, колікінцацца параграфаў былі абніты тым распараджэннем, і палітычныя вязні мелі права карыстацца льготамі. Гавару тут: вельмі мала, бо яи было гутаркі аб §§ 108, 111, 112 карнага кодэксу, хаця сёньня пануе такая систэма: арыштуюць кагосці і падзялінці пад уголоўне праступленне, як гэта было яи раз.

Пакажу тут адзін з выпадкаў: п. Якімович, цяперашні пасол з Горадні, быў аблінавачаны па 108 арт.; трымалі яго, як праступніка. Суд яго апраўдаў, але ён не карыстаўся льготамі палітычных вязняў. Памім гэтага некаторых вязні карысталіся імі. На землях былага нямецкага ю аўстрыяцкага «зaboraў» гэтых льготаў яи было. Дык што рабілі? Калі вязні дамагаліся праправы быту і галадавалі, то выбіралі некалькіх «зачыншчыкаў» і адсылалі іх да Вронак. Там пазбаўлялі іх усіх гэтых льготаў і паступалі з імі, як з вязніцамі. Гэта былі адносіны да беларусаў з пракэсу 45 у Беластоку. Калі звязраліся мы да п. Гловачкага, каб вывезеныя вязні маглі вярнуцца назад, і п. начальнік вастрогу прад усю камісіяю сказаў, што нічога яи мае праці гэтага, то п. Гловачкі скказаў: Ну, трудна, калі гэтак настайваеце, то можы згадзіцца на гэта, але перавязеце іх на свой кошт. Да Вронак кошты знайшліся, а з Вронак—не! Ці, каб праправіць людзям крываўду, мусілі кошты аплатіць самы вязні або патронаты.

Далей, — я бачу ѹ гэтым уставе, пане Міністру, рэгуляміну, бо, калі ѹ гэтым уставе мы бачым, якое мае права ѿ адносінах да вязні начальнік, то мне здаецца, што ѹ гэтым самым уставе павінны мы таксама бачыць, якое мае права той ці другі палітычны ці ўгалоўны вязень, — якое мае права дамагацца ад начальніка тых ці іншых льготаў. Гэтага мы яи маєм. П. Міністар хоча гэтым уставам, на выгляд вельмі пекным, даець п. Гловачкаму «carte blanche». Мы сёньня бачым, што якія былага было ѿ польскіх вастрогах, аднак-же, станоўча кажу, што пакуль яи было п. Гловачкага, то гэтакіх масавых галадовак і бунтаў яи было. П. Гловачкі можа яшчэ глядзець на ўгалоўнага вязні ці праступніка людзкім або паўлюдскім вокаў, але пры паглядзе на палітычнага вязні — дзічэ. Думаю, што было-б найбольш палёткай для палітычных вязняў, калі-б п. Міністар гэтага п. Гловачкага забраў куды-небудзь у другое месца (Галасы: у вастрог! У музей!), — паслаў у музей, а яи даў яму становішча дырэктара карнага дэпартамэнту (Голос: у нотарыят).

Гэтак гаворыць цыфры, бо з дзівесьці колькідзесяць асоб, знаходзячыся ѿ Св.Крыжскім вастрозе, памерлі 78. У часе нашага абходу ѿ 1924 г. было 300 вязні, памерла за паўгода 51, пры смерці было 48, ці акурат за год трэйцяя частка ўмірае.

П. Гловачкі на гэта адказаў, што кожная дзяржава мусіць мець гэтакі вастrog. (Голос: каб уміралі?). И п. Гловачкі пастараўся ўвясці гэта ѿ жыцці, бо не пайшоў паводле напрамку ѹ агульнае думкі камісіі, але наадварот цяпер там на 300, а чатырыста колькідзесят вязні. Давёў ён спрашу да таго, што там быў бунт, тыя людзі на маюць нічога траціць; ляпей ім згінуць ад кулі паліцыянта, чым мучыцца ѹ памалу ўміраць у працягу трох гадоў. Гэта зрабіў п. Гловачкі.

Калі § 7 гэтага устава гаворыць аб тым, каб пракуроры дбалі аб вастрогах і пілнавалі спрэвайдлівага выканання караў і г. д., дык мы маєм у Влоцлаўку гэтакі факт, што за тое, што адзін вязні паскардаўся падпракурору на пракурора, які ѿ часе галадоўкі, тыдзень таму назад, абліцаваў здаволіць тыя ці іншыя жаданні, ды абліцаваў сваіх на споўніў, — і называў гэтае недатрыманье абліцаванага няэтичным, — то за гэта ўкінуў яго ѿ карцэр; а калі іншыя вязні запратэставалі, дык паклікалі паліцыю, войска і скатавалі бязмала ѿсіх вязні. И пры гэтых быў п. пракурор і хадзіў ад камэры да камэры. Той пракурор да сёньняшняга дня ўрадуе — можаць гэта спрадаўці. У рукі гэтакіх пракурораў хоча п. міністар аддаць нагляд над вязніцтвам.

Яшчэ адно — тут аблойдзены былі вастрогі паліцэйскія. Пане міністру, — пытася пана — ці: калі чалавек арыштаваны пр. у 12 гадз., — ці ён ужо называецца вязнем, ці не? Ці, калі хтосьці знаходзіцца на пастарунку паліцыі 3, 4 або 5 дзён, — ці п. міністар лічыць яго за вязнем, ці не? Думаю, што, калі хто сёньня ѿ 12 гадз. быў арыштаваны, — ён лічыцца ѿжо вязнем, і пан міністар спрэвайдлівасці павінен ужо ім апекавацца.

У гэтым уставе аблойдзены сярднявечныя паліцэйскія засыценкі.

Калі я кажу, што чалавека мучылі ад 6 да 12 гадз. вечара ѹ зрабілі яму 35 ранаў, то скказаў: «Гэтага ніхто не зрабіў, гэта якісці вывядоўца зрабіў, а яя агент дзяржаўнае паліцыі». А, калі Энгель забіў гэтага «вывядоўца», то яго расстралялі, бо гэта быў агент дзяржаўнае паліцыі, — тады п. міністар нічога яя кажа, і ѿсі ў парадку.

Звязрня ўвагу яшчэ на адну реч. Распараджэнне міністра Макоўскага з 1920 году дало магчымасць пэўных льготаў у рас

Адно толькі неба туды пазірае
І не заляціць ніяк „нечисты дух“...
І ўдзень, і ўноч там варта ходзіць
І на ключ вароты монна зачыняе.

Каб хто сна на мог гасьцям стрывожыць
І хай у той бок на'т не пазірае...
І ўсё гэта задарма—такі дагляд!
І аб падаткі ня пытаюць...

Жыві там, колькі хочаш, брат,
Хаця цябе і дрэнна абзываюць..
Вось гэная шудоўная так хатка.
Што ўсім дае прыют з іздэннем, —
Бадай, што лепшай, як родна матка,
Толькі адно: заведца йна—„wiezieniem!..
Уладзімер Сыч.

Важнейшыя здарэнні. у Польшчы.

Рэконструкцыя габінэту.

Ходзяць чуткі, што мін. справядлівасці Рыхлінскі пойдзе ў адстаўку; мін. працы Сокаль пэйройдзе ў дыпломатычны корпус, а яго намеснік будзе назначаны ў паразуменіні з лявіцай.

Праект скасавання паліевых судоў.

Быццам, урад апрацоўвае праект скасавання паліевых (даразных) судоў у тых мясцовасцях, дзе жыцьцё гэтак супакоілася, што можна ўважаць яго за нармальнае.

Інтэрпэляцыя ў справе пранкурорскай растраты у Віленскім Судзе.

Пасол Плавскі падаў у Сойм інтэрпэляцыю ў справе віленскага пранкурора Гурчына, растратчага 60.000 давераных Суду прыватнымі асобамі грошоў. Інтэрпэлянт слушна дамагаецца кары вя толькі для зладзея, але і для тых, што так ці інакш гэткае рэчы не даглядзеў...

Узрост дарагоўлі ў Польшчы.

Кошты ўтриманія ў Варшаве за месяць каstryчнікі узраслі на паўтраця праценту. Гэтак рахуе ўрадавая статыстыка, але ж ведама, як яна заўсёды „зымякае“ ніпрыемныя лічбы. І гэта—у сталіцы, дзе ўсё-ж ёсьць урадавы і грамадзкі нейкі кантроль. А што-ж казаць пра вёску, дзе кожны дзярэ, сколькі хоча, пазываючыся на каштоўны давоз?

Лік безработных павялічыўся.

Паводле даных дзяржаўных управаў пасрэдніцтва працы, апошняя тыднёвія справаў задачы ад 10 да 17 каstryчніка падаюць агульную лічбу безработных на 203,560 чал. Раўнуючы да мінулага тыдня, лічба гэтай павялічылася на 3,560 чал.

Забастоўка мясцовых электроўні ў Лодзі.

Работнікі Лодзкай электроўні ў выніку канфлікту з яе ўправай распачалі забастоўку. Думайць, што забастоўка пашырыцца на іншыя ўстановы мясцовых самаўраду.

Урадавы прыклад ашчаднасці.

„Ашчадлівы“ ўрад братоў Грабскіх, як ведама, лічыць „збытоўным“ таварам навет селядцы, якімі корміцца мільёны беднатаў ў краі, — дык і налажыў на ўвоз іх у Польшчу значнае мыта, як і на даўгі рад іншых запраўных прадметаў збытку... Але вось Дзяржаўны Тытуновы Манаполь—дык для яго ўсё гэтыя забароны ня пісаны: за далаіры з Польскага Банку ён выцісвае з заграніцы найкаштаўнейшыя гатункі тытуну і цытараў—на злотому дый аж па 3 золотых за штуку... Ведама-ж, вялікія паны, а перад ўсім паны міністры, ня могуць курыць танкнейшых.

Што робіцца з „ашчаднасцю“ ў Польшчы?

Як ведама, прэм'ер Грабскі заўсёды заклікае галодных і згалеўших ад падаткаў сялян і работнікаў, каб яны... рабілі ашчаднасці! — Но, ведаеце, урад павінен мець вольнай сумы, каб... даваць пазыкі прамыслоўцам і ашпарнікам — на падтрыманье краёўскай прадукцыі!

І вось толькі-што, дзякуючы нашумеўшай справе пана прэзэса Дзяржаўнай Касы Ашчаднасці, змушанага выйсьці ў адстаўку (гэта — замест суду!), — мы даведаліся, што гэта за Каса... Як выкрыла газета „Robotnik“, гэты „ахоўда“ складаны даверчыўным насяленнем—сабе на чорны дзень—ашчаднасцю (на кніжкі) сам і браў, дый раздаваў другім вялікія — у дзесяткі тысячай—пазыкі. Каму-ж? — Сабе і сваім крэўным (роднаму брату) і сваякам!.

Бралі сабе, здаецца, і іншыя вышэйшыя ўрадоўцы Касы—дый ўсё вялікім „кушам“... Інтэрэс добры, бо плоцціца працэкт малы, а могуць браць у 5 разоў большы, бо крэдиту на рынку вяма.

Ведама—гэткія паны дык будуть горача заўклікаць насяленыне, каб чым больш рабіла ашчаднасцю!

Польская гандлёвая делегацыя выехала у Бэрлін.

28.X. польская гандлёвая делегацыя выехала ў Бэрлін на гандлёвые перагаворы з Нямеччынай.

Гэтая делегацыя ўжо аддала немцам съпісак мытых налогаў на ўвозаны ў Польшчу тавары, на падставе чаго створыцца магчымасць далей вясыці перагаворы.

Разьбіваныне праваслаўнага сабору ў Варшаве.

Запраўды памастацку збудаваны праваслаўны сабор у Варшаве, як ведама, цяпер разбураецца польской уладай.

„Echo Warsz.“ піша, што 6.XI пад сабор падляжылі гэтулькі дынаміту, што ад выбуху павыляталі шыбы ў суседніх домах, лопнула трохмэтравая шыба ў кавярні на 2.000 зл., у цукерні „Земянскай“ вылепела выставовая шыба і пакалечыла сядзейшых гасьцей, моцна треснула сцяна ў адным готэлі, а сабор — ані з месца!

І гэта ўсё робіцца ў цэнтры Варшавы...

Заграніцай.

Антыпольскі фронт у Літве.

У Коўне антыпольскі курс палітыкі ўзмацоўваецца. Доказам гэтага зьяўляецца зачыненіне польскіх пачатковых школаў у Літве.

Новы ваенны камісар ССРР.

„Rosta“ паведамляе, што Цэнтр. Выканаўчы Камітэт ССРР назначыў старшынёй Ваенна-Рэвалюцыйнай Рады і камісарам па ваенным справам Ворошылава, б. начальніка маскоўскага ваеннага вокругу, а заступнікам яго—Лашэвіча і Уншліхта.

Арышт шпіёнскай організацыі ў Ленінградзе.

З Рыгі пішуць, што ў Ленінградзе арыштавана шпіёнская організацыя. Арыштаваны афіцэр Снарскі й 70 чалавек салдатай. У Гатчыне арыштаваны былы афіцэр-тэорыст Гаконін.

Радавыя газэты пішуць, што організацыя гэтай кіравала Англія праз вітонскі генеральны штаб. Англійскі агент у Рэвелі займаўся дэвэрсыйнай работай у Радавай Рәсеi.

Ватыкан у ролі абаронца меншасці.

Газэты падалі вестку аб тым, што падаюць спрэвай меншасці заняўся, усыход за Лігай Народаў, і Папа. Ён мае высылак у мясцовасці, дзе жывуць каталіцкія нацыянальныя меншасці, асобы „апостальскіх дэлегатаў“, якія маюць лагодзіць канфлікты, як гэта зрабіла Ліга, выслала спэцыяльнага дэлегата ў Верхні Сілезію. Што выйдзе з гэтай думкі Ватыкану, ня ведае, але дзяржавы-ж варта яму заняцца хаяц-ж бы зыліківіданынем таго скандалу, што пэўна ж спакушила верных каталікоў,—скандалу з саджанынем у вастрогі беларускіх ксяндзоў толькі за тое, што яны — беларусы і адмалюючыца паліянізація праз касьцёл сваіх парахвіян.

Перагаворы паміж Нямеччынай і Літвой.

„Lietuva“ піша, што літоўстасе міністэрства скарбу распачала прыгатаваныні да гандлёвае ўмовы з Нямеччынай.

Выдзелена спэцыяльная камісія, на чале якой стаіць д-р Пурыцкі.

Пабеда сацыялізму ў Англіі.

Пабеду сацыялізму, ді мо' правільней—паратэжыне кансерватораў і лібэралаў у Англіі яшчэ раз сцьвардзілі толькі-што адбытыя выбары ў мясцовыя самаўрады. Выбіралася калія 5000 радных у 100 местах. І вось на гэты лік Партыя Прасцы атрымала калія 200 новых мейсцоў—коштам кансерватораў, страціўшых 146, і—лібэралаў, страціўшых 24.

Няўдалы замах на Мусоліні.

У Рыме выкрыты паліцыйскі заговор на жыцьцё Мусоліні. Якраз перад самым замахам арыштаваны галоўны дзеяч замаху — былы сацыяліст Занібоні, які толькі-што выступіў з партыі, і адстаўні генерал Капальлье.

Новая хвала тэрору ў Італіі.

Пасля выкryцца замаху на Мусоліні, у якім вельмі сумляваецца замежаная прэса: ці ён быў „інсцэнізаваны“ самім фашыстамі, — па ўсім краю пайшла новая хвала тэрору, ня гле-дзячы на тэатральны (для заграніцы) загад самога „амаль ні забітага“—не тасаваць нікіх рэпра-сіяў. Апрача чысленых арыштаў, перад ўсім сярод сацыялістаў, закрыта шмат газэтаў апазіцыі і заняты паліцыйскімі войскам усе масонскія лёжы. Усё аб'яднанае, маючое доўгую гісторыю італьянскае масонства—„зылківідана“.

Паслы-сацыялісты ў Францыі.

З французскімі сацыялістамі ўсё неяк ня ладзіцца. Сыпра пастанавілі яны падтрымка ўрад Пэнлевэ, бо ён, здавалася, згадаўся на іх дамаганыні — рашуча націснуць на кішані капіталаў дзеля ўратаванія дзяржаўных фінансаў. Але пасля Нацыянальная Рада французскіх сацыялістаў адкінула гэтую тэксты, абыўшы недаверые Пэнлевэ. У выніку гэтага галоўныя прафесіялы сацыялізму заяўлі, што яны выходзяць з кіручага Палітычнага Камітэту Партыі. Тады соймавы клуб ізноў пастанаві падтрымка ўрад, каб толькі яны засталіся. А тут ізноў — амаль ня лявіца прызнала нягоднымі ўсё новыя фінансавыя праекты Пэнлевэ, які хоча, здаецца, здаволіць як прафесіялу, так і лявіцу, бо хістаеца між імі, ня маючы сталай большасці ў парламанце.

Сойм.

Паход пры паслоў беларусаў.

„Dz. Wil.“ піша, што прокуратура дамагаеца ад Сойму выдачы паслоў — беларусаў: п. п. Аўсянініка, кс. А. Станкевіча і Баліна.

Папраўкі.

У Сойме далей ішла барацьба навет умеранай сялянскай апазіцыі (як Вызваленіне) пры тых „прапавак“, якія Сэнат зрабіў да і бяз іх забойчага для сялянства новага зямельнага закону. Амаль ня ўсе шкодныя для сялянства папраўкі прымоўца кваліфікаваны (павялічанай) большасцю Сойму. Апазіцыя трэбует пайменнага галасаванія, каб выявіць прызвішчы ворагаў сялянства; апрача гэтага, тасуе такую „фізычную абстракцыю“ (стуканье ў лаўкі, якое перашкаджае вясыці паседжаніне). Некалькі разоў маршалак Сойму робіць перарыў, зясядае ў часе яго канвэнт сэнёраў. Але большасць робіць сваё, — дык і апазіцыя таксама робіць сваё, што толькі можа, барончы сялянскія інтарэсы. Урэшце галасаваніне над папраўкамі Сэнату ізноў адложана да аўтороку.

Маршалак Сойму пачаў у сябе прыватны гутаркі на тым, ці яи можна было-б ізноў зрабіць „паразуменіе“ з Вызваленінем. А тады ўжо — з раштай рагакальной сялянскай апазіцыі расправа была-б кароткая, як гэта было ўлетку пры галасаваніі таго-ж закона ў Сойме. Як ведама, тады паслоў з Белар. Сялянскай Грамады папросту гвалтам вынаслі з салі, дык яшчэ ў дадатак штрафавалі на тысячи злотых.

Газэты пішучы, што стараны маршалка не дапялі мэты: вызваленцы, рыхтуючыся да новых выбараў, стаяць крепка на сваім і — абяцалі прадаўжэнне абстракцыі, каб забяспечыць сабе галасаваніне насяленіні.

Вайна ў Марокко і Сірыі.

Прыехаўшы ў Парыж, галоўны камандзір марокскай арміі, ген. Пэтэн, заявіў, што мілітарна вайна ў Марокко ўжо скончана, бо Абд-Эль-Крым быццам ахважаны з усіх бакоў. Цяпер ён, Пэтэн, аддае голас палітыкам.

Таксама калісці казалі і гішпанскія генералы!..

Цяпер паслухаем, што-ж кажуць „палаўкі“. На апошнім паседжанні паслоў аб Марокко і Сірыі Пэнлевэ, даўшы агляд „французскай справы ў Сірыі“ за апошнія гады, заявіў, што Францыя мае ў гэтым „даручаным ёй Лігай Народаў і звязаным з ёй адвесчымі (і традыцыйнымі) вузламі краі свае высокія абавязк

рыць сваю фінансавую ўстанову дзеля да памогі вёсцы краёвым. Пасыль яго прамовы вітаў новую беларускую ўстанову старшыня літоўскага камітету д-р Альсейка — падлітку і пабеларуску, ды былі прачытаны прывітаныні ад сэната Кшижановскага і пасла Вэндзягольскага (тэлеграма з прывітаннем з Ригі ад прадстаўніка тантайшых беларусаў грам. Пігулеўскага прыйшла пазней). Урэшце прамові старшыня Управы Банку, грам. Астроўскі. Пасыль паседжання госьці былі за-прошаны на скромнае сънеданье.

З запрошаных прадстаўнікоў польскіх банкаў, ведама, ніхто ня прыйшоў. Ни прыйшлі такожа запрошаны жыды...

— Да ведама неаплатных падатнікаў. Паведамлем усіх падатнікаў, якія ня маюць чым плаціць падатак, што, згодна з загадам ураду (§ 251 Ординацыі Экзакуцыі), за падатак ня могуць быць апісаны і праданы ніжэй пералічаныя речы:

1. Вонраткі, ложкі, бядлізна, дамовыя і кухонныя прылады і начынне, якія канешна патрабны сям'і, дзеяла працы ці службы.

2. Правіянт і дровы на апал, прыгатаваныя больш, як на 2 тыдні.

3. І карова доўная, ці 2 казы, ці 3 авечкі; у рамеснікаў і работнікаў нельга забіраць на падатак прыладаў, натрабных ім дзеля іх працы.

— Скасаванье „судовых касаў“. Міністэрства спрадядлівасці пастанавіла скасаваць усе асобныя касы пры акружных судах (дэпазыты), а пакінуць апошнім толькі гравюровыя кнігі. Самыя-ж гроши, відаць, будуть тримацца ў больш пэўным месцы...

Вось, што нарабіу славуны віленскі праукор Гурчын, пад „аховай“ якога была, здаецца, каса Віленскага Суду, якую ён „ахаваў“ аж на 60 тысяч злотых.. Цяжка-ж будзе польскому ўраду вышуканы гэтае „больш пэўнае мейсца“. Калі ўжо няпэўным зъяўляюцца і тыя ўстановы, якія пакліканы да таго, каб судзіць і караць зладзеяў...

ГРАМАДЗЯНЕ! Запісваецца у Сябры Таварыства Беларускай Школы ў Вільні.

Запісвачца можна асабіста ў Цэнтральнай Беларускай Школьнай Радзе ў Вільні—Віленская вул. 12—6 што-дня ад 10 гадз. раніцы да 2 гадз. дня.

Жадаючыя паступіць з вёсак, мястечак і іншых гарадоў могуць прыслучаць туды і па пошце просьбу аб залічэнні і далучыць сябровускую складку, якая выносіць ня менш як адзін злот у месяц.

Цэн. Бел. Шк. Рада.

Карэспандэнцыі.

Паміраючие места.

(З Дзісеншчыны).

Дзісна, павятавое места Віленшчыны, пасыль Рыжскага падзелу апінулася на самай грэнцы. Некалі рухлівае, вясёлае, гандлівае павятавое места, цяперака выглядае пустым, ціхім і сумна глядзіцца ў пекныя хвалі Заходніяе Дзвіны і Дзісенкі. Найлепшыя муры стаяць пустыя—бяз вокаў і дзвіярд. Шмат да-моў пазабіваних. Тутака ўжо няма кватэрнага голаду!

А некалі Дзісна шумела ад раніцы да позніяночы. Па Дзвініне, ледзь вясна, лёталі пароходы, цягнуліся лайбы, а плытом — ды да першага лёду — ня было і ліку. Усё жыло, працавала. Блізкасьць чыгункі на Рыгу і Арол (14 в. ад ст. Боркавічы) гэтак-же да-памагала руху Дзісны.

Цяпер зъмянілася ўсё. Граніца, разрезаўшая на-шую Бацькаўшчыну папалове, забіла жыцьцё Дзісны, як забіла жыцьцё і ў іншых мясцох. Ни чуваць пароходаў, ня відаць лайбай, чайкі — можна палічыць на пальцах, чыгунка за 35 в. (ст. Зябкі), урадаванье паветам у м. Глыбокім,—дык якое-ж і жыцьцё?

І дзіўна гэтак. Глядзіш на той бок Дзвіны — тыя ж людцы, тыя-же палянкі, тая-же песеньня і мова, — а гэта ўжо чужая дзяржава.

І съмешна, і сумна, і балюча.

І балеюць, і сумуюць адна палова нашае Баць-каўшчыны па другой, але супраць сілі лёсу нічога ня зробіш...

Адбыліся і фэсты: праваслаўны ў ліпні, каталіцкі ў верасні. Колкі народу зъбіралася некалі ў гэтыні дні ў Дзісну з адвальных бакоў Дзвіны?! І свае, і знаёмыя, і браты, і швагры, і бацькі, і сыны — гутарылі, рапіліся, часам выпівали „саракоўку“ і ехалі здаволеные дахаты. Цяперака не пабачыцца—не парайцца.

Гэтак марна і сумна цяперака цягне свае істна-ванье Дзісна. І толькі адным яшчэ можа пахваліцца Дзісна — гэта будынкамі свайго даўнейшага вастрогу. У ім няма вязняў, а зроблены нейкі склад, — а мо-стаіць і пусты. Дык ці-же гэта ня гожа ўпісаць у гісторыю,—што ў той час, як вастрогі па ўсім „цывілі-заваным съвеце“, а разам і ў Польшы, трашчаць ад вязняў,—будынак у Дзісне „гуляе“. Ці ёсьць гэтакае зъявішча ў іншай дзяржаве, як у „нашай прырадженої“? Калі ў якой няма, дык прыяджайце да Дзісны і дзіўцеся, бо гэтае дзіва большае, як дзіва радыё-канцэрту.

І як гэты выпадак не дагледзілі польскія „патры-ёты-літэраторы“ ў сваім адказе французкім вучоным? Ужо калі-б апошнія аб гэтым даведаліся — дык мо-ні пісалі-б пратэсту праці „белага тэрору“ ў Польшчы?!

Зяюля.

Ад Цэнтр. Беларуское Школьнае Рады.

Дзеля таго, што з прычыны браку патрабнай колькасці Сябру, Агульны Сход Сябру Таварыства 1-га гэлага лістапада не адбыўся, на падставе арт. 7 § 34 Статута, у нядзелью 15 гэлага лістапада а 4-ай гадзіне ў дзень адбудзенца паўторны АГУЛЬНЫ СХОД ТАВАРЫСТВА БЕЛАРУСКАЙ ШКОЛЫ у памяшчэнні Цэнтральнай Школьнай Рады—Віленская вул. № 12—6, на які і запрашаюцца ўсе сябры Таварыства. Пастановы гэлага сходу будуть правамоцны пры любой колькасці зъявіўшыхся сябру.

Парарадак дня: 1) спраўза задача Цэнтральнай Школьнай Рады за мінулы год; 2) выбары Сябру Рады на наступны год; 3) вольныя праразы.

Увага: запіс новых сябру і прыймо сябру-складак адбываецца што-дня ад 10 гадз. раніцы да 2 гадзіны дня ў памяшчэнні Рады. Апроч таго, сябру-складкі будуть прымацца там-же пры ўваходзе на Агульны Сход 15 гэлага лістапада.

Цэнтр. Бел. Школьная Рада.

Вільня, Віленская 12—6.

З Радавае Беларусі.

Беларусізацыя. Зарганізавана камісія, якая мае на мэце праверку знаёмства працаўнікоў ЦКІСа з беларускай мовай. Тая самая камісія будзе праўяраць знаёмства працаўнікоў з беларускай мовай і ў іншых дзяржаўных установах.

Беларусізацыя шкіл. Глаброфорб цяпер вядзе энэргічную працу па правядзенню нацыянальной палітыкі ў сваіх школьніх установах. Ува ўсіх беларускіх падтэхнікумах навучанье цалком перайшло на беларускую мову. У польскім і жыдоўскім тэхнікумах уведзены, як абавязковыя предметы,—беларуская мова і гісторыя ды геаграфія Беларусі.

Апрацоўваецца плян пераходу навучанья ў беларускай мове ў сельска-гасп. тэхнікумах і школах.

Таксама беларусізаўцца і вышэйшыя школы. У беларускай сельск.-гасп. Акадэміі ўжо існуе адні 4 катэдры з выкладовай беларускай мовай. Такія самыя катэдры арганізаваны ў Белар. Дзярж. Універсітэце.

Школа ім. Я. Купалы. Наркомпрос першую Барысаўскую сямёгдодную школу ахрысьціў імем паста Янкі Купалы.

Беларуская Кансэрваторыя. У будучым годзе Менскі музыкальных тэхнікум будзе зреаганізованы ў беларускую кансэрваторию. Сёлета ў тэхнікум быў прынятых 72 чалавекі, у тым ліку 30% сялян. При тэхнікуме адчыненца балетны аддзел. У аддзеле харавога паяння зъвернена аса-блівая увага на беларускую народную песню. Значна павялічаны лік музыкальных інструменту.

Музей прыроды. При Інбелкульце ладзіцца беларускі музей прыроды. Экспонаты для музея сабраны экспедыцыямі Інбелкульту.

Дзяржаўны тэатр. Зімовы сэзон у Беларускім Дзяржаўным Тэатры адчыненца 14 лістапада.

Высяденьне непрацоўнага элементу. У зъявізку з кватэрным крызісам у Менску хутка пачнечца высяденьне з камунальных дамоў непрацоўнага элементу.

Беларускі нультурны рух у Гомельшчыне. Съездам за Віцебшчынай у разьвіцьці беларускага культурнага руху йдзе цяпер Гомельшчына.

У пачатку 1925 году ў Гомельшчыне пачаўся вялікі пералом у настроях, як партыйных са-вецкіх працаўнікоў, так нааугул настаўніцтва і ся-лянскай моладзі.

Ужо ў студзені былі праведзены курсы па падрыхтоўцы настаўнікаў-беларусаў і працавала 35 беларускіх школ, 4 лікпункты, 3 хаты-читальні.

Летам, у ліпені і жніўні, прайшло перападрыхтоўку 100 чалавек настаўнікаў на Менскіх беларускіх курсах, што дало магчымасць перавесьці ў пачатку вучэбнага году 100 школ на беларускую мову.

У Гомелі летам скончылі курсы па ліквідаціі няпісменнасці 94 чалавек, з іх 77 прац. сялянскай моладзі і частка настаўніцтва. Ёсьць магчымасць адчыненца калі 100 пунктаў на беларускай мове. Але тут вялікі недахоп у нас — няма падручнікаў для дарослых па ліквідацыі няпісменнасці на беларускай мове. Курсанты курсаў па ліквідацыі няпісменнасці былі захоплены працай і працавалі з паспехам.

Справа аб арганізацыі беларускіх паралельных групп пры Гомельскім падтэхнікуме пакуль што стаіць як вельмі добра.

У двух школах сялянскай моладзі ўведзены курс беларусазнаўства і ў двух школах II ст. з пэдагагічным нахілам таксама ўведзены курс беларусазнаўства.

Накіравана ў беларускія ВУЗы і рабфакі 28 чал. З іх галоўным чынам сялянская моладзь.

Моладзь ідзе ў беларускія ВУЗы, рабфакі і курсы ліквідатараў няпісменнасці на беларускай мове з вялікай ахвотай і з моцным жаданнем працаваць на роднай мове.

Беларусы ў Латвіі.

С. Сахараў і.... В. Паланевіч.

Гучны прозвішчы. Вядомы грабар беларускай працы ў Латвіі і... вядомая правакатарша!

Суручнасць гэтых іменін на паперы — адпавідае хаўрусу гэтых асабаў у жыцьці.

Паланевіч—самы ганаровы штодзённы госьць на кватэры п. Дырэктара Дзінінскай Беларускай Гімназіі, гр. Сахараў, і самы даведаны яго раднік.

Дзіўная камбінацыя...

Ці ях ў гэлага старога хаўрусу Сахараў і Паланевіч выходзіць адна з кропіцаў „Беларускага працаўніка“ ў Латвіі і пія ў гэтым хаўрусе кропіцаў сэкт-пудонага спынення судовай справы проці гр. Сахараў ў часе таго-ж працаўніка?

Ці ях ў гэтым-же хаўрусе знаходзіцца і адна з прычынаў правалу Езавітава на выбарах у Латвійскі Сойм?

Бусел.

Усячына.

Што гэта за край?

Варшаўская польская штодзённая газета „Rzecznik polski“ зъміяціла ў № 294 гэтыкі верш:

Znasz li ten kraj?

Znasz li ten kraj, gdzie bezrobocie kwitnie,
Gdzie próżniak sam wylega się dosytne,
Gdzie fabryk dym zamiera już od świtu,
Gdzie nikt a nikt nie może dać kredytu?
Znasz-li ten Kraj?

O, jedź tam, jedź czempredzej,
jeżeli żyć bez grosza chcesz i w niedzy!
Znasz-li ten kraj, na który kozy skaczą,
Gdzie każda myśl rzetelną przeinaczą,
Którego Sejm zna tylko spór jałowy,
A zasię skarb—swój nakaz podatkowy?
Znasz-li ten kraj?

Tam bieda, głód, golizna!
Polaku—plac! Ten kraj—to twa ojczyzna!

Opat.

<h2